

A korszerű Diesel-vontatás nagy népgazdasági értéket képvisel. Egy „piroska”-szelvény 21,5 millió forintot ér, az M 44-es mozdony 6 millió forintba került. Az utóbbi három év alatt 322 millió forint értékű új járművet állítottak forgalomba Szentesen.

Közben a makói fűtőházat is Szenteshez csatolták, és ezzel az átszervezéssel 56 vasutas került a szentesi vontatás létszámába. Szentesi mozdonyvezetőkkel közlekedik a makói gyors Budapestre és a szegedi gyors Pécsre.

A fejlődés tárgyi és anyagi változásai mellett nem feledkezhetünk meg az ember-ről, a dolgozókról, akik munkája révén életre kelnek a mozdonyok, és tartalommal töltik meg a fejlődést. Tetteikkel már a munkaverseny hőskorában is élen jártak. A mozgalmi munka kiszélesítéséért élmunkás kitüntetést kapott *Pető Sándor* és *Nagy Ernő*. Tizenkilencen voltak sztahanovisták. A munkaverseny új formájában az 50. évfordulókor 13 szocialista brigád és 143 dolgozó vesz részt. A főnökség kilencszer volt élüzem, vagy Kiváló Főnökség.

A főnökök sorát 1957-től *Portörő István* folytatta. Őt követte *Klivényi József* (1958—1963) és *Harmati István* (1963—1966). 1966-tól *Lóki Béla* a főnök. A jubileumi ünnepségen ott volt *Labádi Sándor*, az MSZMP Szentes városi Bizottságának első titkára is, aki korábban ezen a munkahelyen volt lakatos.

A fejlődéstől nem maradt el a kiegészítő létesítmények sora sem. A legnehezebb fizikai munkától mentesít a hidraulikus motorsüllyesztő, a 60 tonnás csoportemelő, a 15 tonnás bakdaru és az automatikus olajtároló. 1976-ban adták át a 240 személyes szociális létesítményt, amelyhez ebédlő és oktatóterem tartozik. A tanműhelyben 44 fiatal tanulja a vasas szakmákat és a motorszerezést. Villamosították a mozdonyokat, a fordító korongot és új artézi kutat fúrtak. Amikor 50 évvel ezelőtt elkezdődött a szentesi motorgarázs története, mindössze heten dolgoztak itt, s most 336 dolgozója van a főnökségnek.

A MÁV szentesi Vontatási Főnöksége az úttörő szerepét töltötte be a motorkocsis üzemeltetésben. Dinamikus fejlődése azonban új távlatokat nyit meg. Története pedig jelentős helyet foglal el a Szentes város helytörténetében.

Fogas Pál

A Jászkunság első történetírója¹

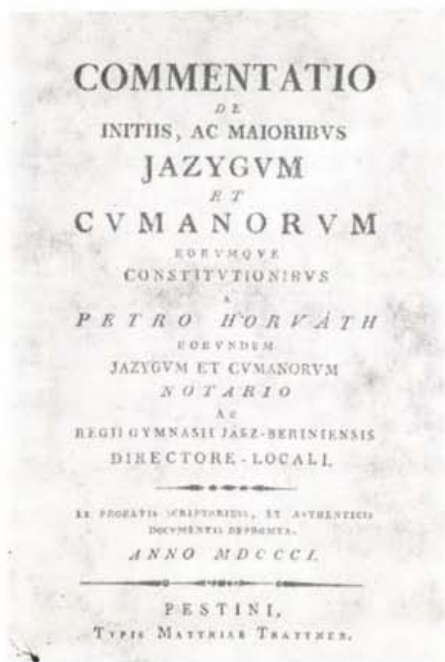
Horváth Péter elődeiről csak annyit tudunk, hogy Egerben éltek és 1720. október 8-án III. Károlytól nemeslevelet kaptak. Innét ered a Kőhalmi előnév. *Horváth János* fia, Márton, Jászkőhalmára költözött és *Szűcs Katával* kötött házasságából két fia született: 1742-ben József, majd 1756. február 19-én Péter.

Horváth Péter kítűnő eredménnyel tanult a jászberényi, majd az egri gimnáziumban. 1776-ban a piarista rendbe lépett, de négy és fél év múltán „gyengemejjűségére” hivatkozva elhagyta a rendet, mielőtt ünnepélyesen beavatták volna. 1785-ben — a jogi tanfolyam elvégzése után — a jászkun-kerületek másodjegyzői állására választották, majd 1786-ban *Katskovics Bálint*, a jászberényi gimnázium lemondott igazgatója helyét foglalta el. Nem sokkal később a gimnáziumot egyesíteni akarták a gyöngyösisével, ezért igazolnia kellett a létjogosultságát. A jászberényi gimnázium alapítványainak összege ekkor 10 000 Ft volt, amiből 400 Ft-ot Jákóhalma adott, s ez a hasonló községekhez képest jelentős összeg volt, talán éppen az igazgató származása miatt.

Horváth Péter igazgatósága alatt nagyott fejlődött a gimnázium; 1789/1790-ben ötosztályos nagygimnáziummá, majd 1806/1807-ben hatosztályossá alakult. A város bútorokkal szereltette fel a tantermeket. 1791-ben az igazgató köszönetet mondott a kerületi főkapitánynak „ama római urnáért”, amit az ekevas fordított ki Félegyházán a földből és amely az intézetnek ajándékozott.

Az igazgató fizetése 1792-ben 500 Ft volt, s bármilyen furcsán is hangzik, a hattagú tanári kar illetményét a szolnoki királyi sóhivatal adta. Horváth Péter panaszkodik is a főigazgatónak, hogy a sóhivatal a tanári kar évnegyedi fizetéséből „levonásokat tett” hadiségély címén, mégpedig a felség rendelete ellenére — amelynek értelmében a tanítással foglalkozó egyének a hadiségély fizetése alól felmentetnek.

¹ 150 esztendeje halt meg *Horváth Péter*.

Igazgatói munkája mellett Horváth Péter gyűjteni kezdte a jászkunok történetére vonatkozó anyagot. Munkája a korabeli tudományos világ előtt is érdeklődést keltett és megnyíltak előtte a könyvtárak. Olyan kéziratok munkába is sikerült belepillantania, mint *Cornides*nek a Teleki könyvtárban levő, a kunok történetére vonatkozó értekezése és jegyzetei, melyek azóta el is vesztek. 1800-ban rendszerezte anyagát és bemutatta a Jászkun kerületi közgyűlésnek, azzal a szándékkal, hogy kinyomtassa. „Horváth Péter vizenotárius úr in publico megdicsértetett.” A munkát *Makó Lőrinc* nádori táblabíró, *Már András* kiskunkapitány és *Laczka János* főügyész bírálta. Véleményük alapján fél év múlva a közgyűlés elhatározta a kerületek költségén történő kinyomtatását, mégpedig 1000 példányban. Csupán azt nehezményezték, hogy latinul írta és nem magyarul.

A mű 1801-ben Pesten jelent meg a következő címmel: *Commentatio de initiis, ac maioribus Jazygum et Cumanorum eorumque constitutionibus*. A szerző neve is latinul, *Petro Horváth*-ként szerepelt. A munka olyan nagy visszhangot keltett, hogy még az *Allgemeine Litteratur Zeitung*-ban is elismerő kritika jelent meg róla. (1804. 249. szám.) A szerző 1805-ben kerületi főpénztárnok lett, majd 1808-ban nádori alkapitány nyá nevezték ki. Ekkor megvált a gimnázium igazgatói tisztétől, történelmi búvárkodását azonban továbbra is folytatta. 1817-ben megbírálta *Decsi Antal* ügyvédnek a jász-kürt-ről szóló munkáját, s e kritikáját ugyancsak bemutatta a Jászkun-kerületeknek.

Már idős korában fejezte be latin nyelvű művének átdolgozását, ez 1823-ban jelent meg Pesten: *Értekezés a kunoknak és jászoknak eredetéről, azoknak régi és mostani állapotjukról* címmel. Ez a munka nem teljesen azonos az előző könyvvel: a jász-községek vonatkozó leírást elhagyta belőle, viszont kibővítette az *Értekezés a jász-kürt-ről*, mely *Leel* kürtjének is hivattatik című fejezettel.

Munkáját ezekkel a szavakkal kezdte: „Éjjel, nappal forgasd kezedben az Atyák emlékezetét, vizsgálj meg nemzetednek eredetét, a történet dolgait, és a Jegyző könyveknek emlékezeit, mert rút dolog a maga hazájában tudatlan jövevénynek lenni.” A könyv végén a jász-kun alkapitányok sorában ennyit ír magáról: „1807-ben (választatott meg) Horváth Péter hasonlóan megyebéli született Jákóhalmán, aki ezen munkát a Nemzet kedvéért írta, és közre bocsátotta.”

Horváth Péter Jászberényben halt meg 1829. február 24-én, 74 éves korában. Hamvait a nagytemplom kriptájában helyezték el feleségével, az egy évvel később elhunyt *Gyulay Borbálával* együtt. 1933 június 26-án, amikor *Prückler (Porteleki) József* megvizsgálta a kriptát, a hamvakat már nem találta ott.

Horváth Péter munkáit évtizedeken át szinte egyedülként forgatták a kutatók, *Fodor Ferenc* A jászág életrajza című művének összeállításakor még századunk derekán is fontos forrásként kezelte. *Komáromy József*, a nemrég elhunyt miskolci múzeumigazgató szerint *Gyárfás István*on kívül Horváth adta a legtöbbet a Jászágnak. Ennek ellenére neve még az Életrajzi Lexikonban sem található meg.

Fodor István

FORRÁSOK: 1. A jászberényi ker. kath. Főgymnasium évi értesítője az 1879/80-dik tanévről. — 2. *Szinnyei József:* Magyar írók élete és munkái. IV. kötet. Bp., 1896. — 3. *Dr. Soós Adorján:* Magyar nemesek a Jászkunság területén. Pápa, 1935. — 4. *Dr. Fodor Ferenc:* A Jászág életrajza. Bp., 1942. — 5. *Prückler József* cikke. Jász Hírlap, 1937. július 17. — 6. *Komáromy József* cikke. Jász Hírlap, 1943. január 9. — 7. Jászjákóhalmi plébániai levéltár. — 8. Jászberényi r. k. plébániai levéltár.

Oravetz István

„Oravetz Istvánra mindig úgy emlékszem, mint olyan emberre, aki áldozattal szolgált a nép ügyét, nem törődve semmiféle veszéllyel, személyes biztonságával, egyetlen cél lebegett előtte, úgy is mint könyvkiadó, mint könyvterjesztő, mint az Új Harcos című lap szerkesztője, hogy a munkásokat felvilágosítsa a faszizmus veszélyéről és arról, hogy a faszizmus elleni harcnak együtt kell haladnia a munkásosztály felszabadulásáért folytatott harccal.” — *Zala Imrénének*, Oravetz harcostársának a salgótarjáni Madách Imre Gimnázium és Szakközépiskola honismereti szakköréhez írt leveléből idéztünk.

Az 1965-ben alakult szakkör 1969-ben vette fel *Oravetz István* nevét. Az elsősorban irodalmi hagyományok gyűjtésével foglalkozó szakkör tagjai széleskörű kutatómunka után döntöttek Oravetz István nevének felvétele mellett.

Születésének 80. és halálának 30. évfordulóján — emléktábla helyett — életére, munkásságára szeretnénk felhívni a Honismeret olvasóinak figyelmét.

Oravetz István 1898. szeptember 12-én született Balassagyarmaton. Édesanyja egyedül nevelte; majd Salgótarjánba került nagyanyjához, s itt élt 1913-ig. Ekkor Budapestre ment, ahol bádogos tanonc lett. Belépett a szociáldemokrata ifjúsági mozgalomba. 1916-ban besorozták katonának. Kétévi frontszolgálat után megszökött a katonaságtól, beállt a Tanácsköztársaság hadseregébe, s mint kultúrmegebizott ment ki a szolnoki arcvonalra. A tiszai front összeomlása után román fogságba került, ahonnan 1920 januárjában szabadult hamis igazolvánnyal. Belépett a Vas- és Fémmunkás Szövetségbe, s műhely-, majd üzemi bizalmiként képviselte munkástársainak érdekeit. 1923-tól lett tagja a Szociáldemokrata Pártnak. 1925-ben közel került az MSZMP vezető köreihez „és mint a párt illegális és legális sajtójának fáradhatatlan terjesztője tett nagy szolgálatot a mozgalomnak.” Ekkor a Vasas című ellenzéki lap munkatársa és terjesztője, de terjesztette az Új Március és a 100% című lapokat is.

1932-ben betiltották a Társadalmi Szemlét, de a baloldal mégsem maradt sajtó nélkül. 1933 januártól a párt megbízásából — konspirációs okokból — „Oravetz István főszerkesztő” megjelöléssel és kiadásában — *Antal János* és *Vértes György* szerkesztésével — elindult az Új Harcos — Szocialista Munkásszemle, a munkásegységfrontot követelő ellenzéki folyóirat, amely a haladó gondolkodású proletártömegek tájékoztatását kívánta szolgálni. A folyóiratot azonban — forradalmi hangja és tartalma miatt — a 4. szám megjelenése után elkobozta a politikai rendőrség. Oravetz és a lap több munkatársát elfogták, de mert nem sikerült rájuk bizonyítani a KMP-vel való kapcsolatot, néhány hónapi vizsgálati fogság után szabadon bocsátották őket.

Kiszabadulása után könyvkiadói engedélyt váltott és barátai segítségével — saját zsebből és a nyomda hitelezésével — a KMP által hozzá juttatott kéziratokból egymás után jelentette meg a „Phönix Kiadó” kiadványait. Itt jelent meg az első legálisan terjesztett szovjet mű, *Litvinov: A világbékéért* című munkája. Legális kiadványuk a Klasszikus Írások című sorozat volt, amelynek 12 kötete jelent meg a felszabadulásig.